

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

România în fața unor dileme: Societatea informațională în condițiile suprapopulației agrare și a unei economii de subzistență

Dr. Constantin Ciutacu

Dr. Luminița Chivu

Dr. Valeriu Ioan Franc

1. Preliminarii

Evaluarea sub variate aspecte a **stării economiei naționale**, efectuată din perspectiva dezideratului național de integrare în Comunitatea Europeană și în piața unică atașată acesteia nu poate omite un aspect fundamental: în România peste **patru din zece** persoane ocupate lucrează în **agricultură** comparativ cu numai **trei – patru persoane dintr-o sută** câte sunt înregistrate în prezent ca agricultori în țările dezvoltate; România acoperă singură aproximativ 40 - 50 % din numărul total al agricultorilor activi ai celor 15 state care compun astăzi Uniunea Europeană.

Dimensiunea veniturilor individuale și nivelul productivității sunt esențial dependente de structurile economiei și respectiv de cele ale ocupării forței de muncă.

Un adevăr probat în decursul ultimelor sute de ani este acela că procesul de dezvoltare economică și de creștere a bunăstării a provocat și a susținut o permanentă diminuare a populației agrare; țările în care populația agrară este numeroasă au în totalitate un venit anual pe locuitor mult mai redus.

În ultimii doisprezece ani populația ocupată în agricultura României a crescut atât **din punct de vedere absolut** – numărul agricultorilor este în anul 2001 cu aproape o jumătate de milion mai mare decât cel din anul 1990 – cât **și relativ**, populația agrară reprezintă peste 41 % din ocuparea totală, comparativ cu 27 – 28 % la începutul tranziției.

Prin acest sens al mișcării și al restructurării ocupării forței de muncă, **în timp ce economiile dezvoltate tranzitează spre societatea informațională bazată pe cunoștințe și pe tehnologii de comunicare, România evoluează spre structuri retardate și retardante, specifice economiilor din secolele 18 – 19, caracterizate prin preponderența populațiilor rural – agrare și pe economii de subzistență și autoconsum.**

2. Societatea informațională și fractura numerică / digitală

Începând din cea de a doua jumătate a secolului trecut (XX), odată cu descoperirea tranzistorului, economia mondială și – a deschis tot mai larg porțile spre o nouă revoluție industrială.

După 1980, cuplarea telefonului cu computerele personale și cu televizorul a permis debutul tranziției spre postindustrialism, terțializare și respectiv spre societatea fondată pe comunicații, informații și cunoștințe și pe tehnologiile atașate acestora.

În inima acestor evoluții se află **Internetul**; apariția acestuia a accelerat fenomenele de mondializare și a situat informația și cunoștințele în centrul noilor strategii de creștere și de putere economică.

În ecuația jocurilor globale de astăzi și de mâine, atașate competitivității economice, Internetul este principalul vector - suport al tehnologiilor, al informației și cunoștințelor, al strategiilor economice, sociale și politice, al modelelor de ocupare a forței de muncă.

Sub impactul acestei "**cutii de rezonanță**", obiceiurile de producție, de consum, de distribuție și de schimb al produselor se transformă radical; **apar noi conflicte**: războiul regulilor juridice și comerciale, dezbaterile asupra proprietății intelectuale, conținutul și gestiunea noilor tehnologii, securitatea normelor de producție și de comerț, rolul frontierelor geografice și teritoriale ale statelor, conținutul învățării, al educației și culturii naționale, rolul credinței și al bisericii, apărarea națională și ordinea publică, criminalitatea economică și terorismul internațional, etc., sunt tot atâtea provocări pentru viitorul comun al umanității, al națiunilor și **al economiilor numite în prezent naționale**.

Deși are vârsta unui copil care încă nu a atins majoratul¹, Internetul confirmă astăzi basmele cu împărați și feți frumoși, care cresc într - un an cât alții în zece sau o sută; accesul la Internet este de departe noul suport / factor mondial al creșterii și al reușitei economice, care fără îndoială, dacă ar fi accesibile tuturor națiunilor și indivizilor pot să rămână fără gust pentru că numai când câștigi te bucuri cu adevărat ca învingător.²

Internetul provoacă în primul rând **o ameliorare radicală a guvernării întreprinderilor** prin bascularea gestiunii producției, marketingului și vânzărilor pe seama informării rapide a salariaților și a acționarilor asupra strategiei comerciale și de activitate, favorizând astfel procesul de luare a deciziilor; prin Internet este **permisă și realizată o partajare strategică a cunoștințelor și informațiilor cu efecte asupra creșterii**. Economisții Departamentului american al comerțului atribuie o treime din creșterea economiei americane dezvoltării și

¹ De fapt purtătorii noii economii americane – CISCO, WorldCom, AOL, Microsoft nu au decât 30 de ani , dar noile tehnologii și Internetul au numai 15 – 20 de ani;

² Noua economie este percepută în Franța ca o " invazie americană" - vezi Geoeconomie, nr. 16 / 2000 / 2001, p.28; aceasta ca revers al invadării Americii de către europeni în perioada secolului 16 – 19; astăzi Europa pare a deveni un teritoriu invadat de cultura transatlantică (n ns);

integrării noilor tehnologii³, iar scăderea costurilor inovațiilor tehnologice prin concurența în domeniul telecomunicațiilor și informaticii au întărit competitivitatea întreprinderilor americane și au permis ca în ultimii șase ani (1994 – 2000) noua economie să creeze un milion de locuri de muncă.

Reprezentând o miză cu efecte substanțiale pentru creștere și bunăstare, Internetul provoacă o **fractură politică vis a vis de reglementarea statutului său în raport cu rolul statului**.

Reglementarea Internetului este un joc strategic pentru state, o expresie a suveranității naționale și un subiect din ce în ce mai important al negocierilor comerciale internaționale.

Dezvoltarea și extinderea Internetului în afara SUA riscă să agraveze în viitor un conflict ce – și face simțită prezența astăzi în Europa și SUA; acestea din urmă se consideră “proprietarele” Internetului, născut pe sol american, iar europenii devin principalii purtători ai regulilor jocului.

Creșterea Internetului este net mai importantă în Europa decât peste ocean, țările membre ale UE și Comisia manifestă voința de a se asigura că acest nou vector al creșterii și al ocupării se dezvoltă având în vedere acquis – ul și interesele europene; începând din anul 1997, reglementarea Internetului a devenit o prioritate a diplomației americane, unii o numesc o “**veritabilă diplomație numerică**”.⁴

Ca rezultat al ofensivei diplomatice americane, în mai 1998, OMC a adoptat o propunere a SUA și a declarat un moratoriu internațional asupra impozitării comerțului electronic.

În octombrie 1998, comunitatea internațională a aprobat o inițiativă americană vizând privatizarea și liberalizarea gestiunii adreselor Internet creindu-se ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), societate de drept privat cu sediul în SUA (deși europenii, în particular francezii, doreau ca gestiunea sistemelor de adrese să fie conferită UIT de la Geneva).

Gestiunea adreselor reprezintă un joc strategic pentru că acestea sunt veritabile “porți de intrare” și cheia comerțului electronic. Începând din 1998, diplomația americană a trecut la negocierea unor acorduri bilaterale pentru a accelera negocierile multilaterale.

Tot în luna octombrie 1998, a intrat în vigoare **directiva europeană** asupra protecției datelor personale, care impune țărilor membre adoptarea unui sistem **etic și administrativ pentru protecția datelor personale**, inspirat din legea franceză “Informatica și libertățile”, din anul 1978. Directiva interzice transferul datelor personale spre orice țară care nu a adoptat măsuri de protecție analoage. Primele vizate de către **Directivă** sunt societățile americane implantate în Europa, pentru care asemenea transferuri sunt indispensabile în relațiile cu furnizorii și cu clienții și chiar pentru plata salariilor.

În noiembrie 2000, printr-un compromis – Safe Harbor Agreement – se permite întreprinderilor americane adeziunea (validată de Departamentul american al comerțului) la sistemul de protecție aprobat de Comisia Europeană.

³ Digital Economy 2000 <http://www.ecommerce.gov/>

⁴ Le Nouvel Ordre Numerique, Laurent Cohen –Tanugi, Odile Jacob, 1999;

Al doilea braț de fier diplomatic câștigat de Europa se referă la definirea normei tehnologice a **Internetului mobil** care permite accesul la Internet a miliarde de aparate – telefoane și computere portabile, chiar a autoturismelor.

Prin aceasta, cultul inovării constante și filozofia “**învingătorul ia totul**” care predomină în cultura noii economii specifice americanilor, au suferit o pierdere; normele europene au șanse mari să se impună ca un standard mondial.

Tot în luna noiembrie 2000, justiția franceză a decis cenzurarea Internetului și a obligat Yahoo să blocheze în Franța accesul la site –urile americane care vindeau obiecte naziste; singurul precedent al unei asemenea decizii se află în China și Vietnam unde guvernul a decis limitarea liberei circulații a informațiilor pe Internet; guvernul chinez a introdus porți naționale de filtrare și supraveghere a comunicațiilor Internet intrate pe teritoriul național.

Având în vedere imposibilitatea tehnică de a bloca total accesul la conținutul Internetului, decizia franceză pune cu claritate problema fundamentală pentru viitorul reglementării Internetului: **cum poate fi reconciliată suveranitatea și drepturile naționale cu o rețea Internet care este prin definiție deschisă, liberă și internațională ?**

Reglarea și reglementarea Internetului rămâne o problemă politică deschisă pentru viitor; pentru moment, două optici conflictuale se degajă: **viziunea liberală și libertină americană și cea europeană a statului protector**. Poate Internetul să ceară o inovație reglementară, o “a treia cale” între cele două extreme ?

În 1993 existau 90 mii internauți iar în anul 2000 peste 300 mil; din aceștia, în anul 2000, Franța are 6 milioane de internauți, Germania și Regatul Unit – 16 milioane, Italia – 9 milioane etc., iar Coreea de Sud 10 mil., Asia – 70 mil., Europa – 83 mil. și SUA 140 milioane.

Dezvoltarea acestei noi media este fulgurantă și ireversibilă, aplicațiile sunt deja numeroase și imprevizibile.

Comunicarea globală va fi nu numai cea a oamenilor între ei sau cu mașinile, dar și cea a lucrurilor între ele; mașina noastră va comunica fără noi cu mecanicul; telefonul va căuta ora exactă la Observatorul din București, frigiderul se va reproviziona singur etc.

Protocoalele⁵ permit dialogul ordinațoarelor între ele; numerizarea și explozia telecomunicațiilor au declanșat o mișcare cu o forță irezistibilă care modifică în profunzime

⁵ **Protocoalele TCP / IP** = Transmission Control Protocol / Internet Protocol = asocierea a două protocoale de comunicații ce asigură transportul fiabil al datelor. Acest protocol decupează informația în pachete care conțin fragmente ce sunt adresate ordinațoarelor receptoare și emițătoare (conexiune, transfer de fișiere și mesagerie electronică – email)

Protocoalele HTTP = Hyper Transfer Protocol este utilizat pentru accesul la documente hypertexte multimedia. Este baza **World Wide Web – www** – sistem de consultare a datelor prin intermediul unei interfețe grafice, care facilitează accesul la Internet al utilizatorilor.

Pentru prima dată sistemul de transfer prin Internet – pe baza protocolului TCP / IP a fost utilizat în anul 1985, între diferite universități americane – rețeaua NSFNET, emancipându-se de sfera militară.

modelele economice și **dopează creșterea mondială**, mai puternic decât apariția televizorului, la fel de important ca și calea ferată sau mașina cu aburi, dar cu o viteză și o forță molipsitoare extraordinare.

Această nouă revoluție, care se produce în afara guvernelor și a reglatorilor a bulversat cutumele cele mai tradiționale ale vieții în societate.

Internetul accelerează dereglementarea întreprinderilor și unificarea piețelor.

Interesul politic pentru acest subiect este întârziat și încă nu s-a ajuns să devină o prioritate națională sau un subiect al politicii europene.

Resursă importantă, esențială a creșterii și a dezvoltării economice, irigând toate sectoarele, Internetul trebuie să găsească susținerea într-o politică europeană, pe care nu o are la nivel național; acesta poate relansa unificarea europeană mult mai sigur decât oricare alte politici.

Comisia Europeană are un comisar special însărcinat cu problemele societății informaționale.

Comisia a alimentat diferite programe – cadru de cercetare și dezvoltare tehnologică, dintre care, primul a debutat în 1984, cu propuneri din ce în ce mai concrete în favoarea tehnologiilor informației și comunicării; cel de-al 5 lea (1998-2002) prin programul Esprit (cărui i s-a oferit un buget de 2 mild. Euro) este relevant; a fost lansată inițiativa **e-Europa** în decembrie 1999.

La Lisabona (23-24 martie 2000) șefii de state și de guverne au fixat obiectivul ca Europa să devină o economie a cunoașterii, cea mai competitivă și cea mai dinamică din lume; Consiliul de

Miniștri s-a aplecat în numeroase reprize asupra noilor TIC; Parlamentul european a preluat inițiative pentru a angaja fructuoase reflecții asupra unor multiple probleme puse de această nouă societate informațională. De la drepturile de autor la normalizare trecând prin serviciile criptate și securitatea rețelelor, aproape toate subiectele au fost abordate.

Așa cum la începutul anilor '50 cărbunele și oțelul au oferit soclul Uniunii, tot astfel astăzi, Internetul trebuie să rezidească o nouă economie.

Din cele 130 mil. PC vândute anual în lume, numai 30 milioane sunt în Europa; comerțul electronic care, potrivit Conferinței ONU pentru comerț și dezvoltare, poate reprezenta în 2003 între 10 și 25 % din comerțul mondial este dominat de SUA.

Așa cum s-a arătat anterior, utilizarea Internetului în țările motoare ale economiei europene rămâne încă ridicolă, numerizarea fiind o trăsătură prioritar americană atâta timp cât ea determină conținutul Web – urilor.

Europa consacră 45 % din cheltuielile sale pentru finanțarea agriculturii care nu reprezintă decât 1-3 % din populație și venituri; este timpul să se treacă la altceva.

Dimensiunea națională nu mai este suficientă și capabilă să gestioneze piața telecomunicațiilor; este necesară o autoritate europeană de reglare; se cere o adevărată politică

industrială în domeniul informaticii, astăzi neexistând un mare constructor informatic european.

Anterior, politicile publice au fost bune pentru reconstrucție, apoi pentru construcțiile aerospațiale (Airbus); astăzi s-ar părea că asemenea politici nu mai sunt posibile, dar este nevoie de a pune în comun competențele, site-urile industriale, capacitățile de cercetare, pentru o industrie informatică privată, înscrisă cu șanse în competiția mondială.

O altă condiție necesară pentru a recupera decalajele și pentru o adevărată politică europeană a dezvoltării noilor tehnologii **o reprezintă fiscalitatea**; sunt necesare măsuri fiscale menite să prevină întârzierea în domeniul Internetului și pentru a nu se crea diferențe între bogați și săraci.

Marea piață europeană a informaticii solicită fiscalitate specifică comună; dar această fiscalitate are efecte diferite de la o țară la alta în raport cu decalajele interstatale ale PIB pe locuitor și în funcție de diferențele interne de venituri, de structurile sociale proprii fiecărei țări.

Pentru a se situa la nivelul americanilor, europenii ar fi necesar să multiplie prin patru utilizatorii de Internet **iar în România, numărul acestora ar trebui să sporească de 40-70 de ori**. Ce măsuri fiscale specifice se pot promova în acest sens ?

O defiscalizare generală a acestora servicii pare pentru România a nu fi suficientă atunci când veniturile potențialilor utilizatori nu permit accesul la aceste produse vitale.

Al doilea fenomen major pe care îl generează societatea informațională și noile tehnologii ale acesteia, respectiv Internetul, este fără îndoială legat de creșterea și dezvoltarea economică propriu-zisă. Dacă decalajele economice au prins un contur tot mai proeminent pe parcursul secolului trecut și în special după 1950, Internetul tinde să provoace o extraordinară **fractură economică** inclusiv între țările dezvoltate, respectiv America și Europa.

Viteza enormă cu care se propagă informația înnăsprește la cote șocante concurența și influențează decisiv asupra performanțelor creșterii economice.

În prezent, volumul traficului pe Internet se dublează la fiecare 100 zile, dar și când scriem aceste lucruri situațiile statistice comparative se schimbă de la o zi la alta și cifrele devin perimate; în 1998 noua economie a Internetului antrena o piață de peste 600 mild. USD însemnând în SUA 8 % din PIB și aproape 5 mil. de locuri de muncă; probabil că în 2002 comerțul electronic va însuma peste 1000 mild. USD, iar potrivit Consiliului American pentru Internet, în anul 2003 vor fi peste 1 mild. de internați. În permanență se cer și se alocă investiții în infrastructura necesară accesului la un **Internet tot mai rapid și apoi de înalt debit**. Acesta din urmă nu se va mai opri la un singur PC și se va elibera de dependența de computer, fiind integrat asemenea unui stilou sau creion în obiectele vieții cotidiene ca organizator personal, în mașină, în bucătărie etc.

Televiziunea analogică de astăzi va evolua spre un vector interactiv cu puterea și reactivitatea unui ordinator și calitatea vizuală a unui ecran de cinema.

Aceste evoluții sunt susținute de importante eforturi de cercetare, care se află de mulți ani sub impactul Internetului.

Marile **rezervoare de gândire** (Think Tanks) americane - Rand, Brookings Institution, Cato Institute, Center for Strategic and International Studies, Heritage Foundation, Economic Strategic Institute, United States Institute of Peace -au făcut din Internet unul dintre terenurile de cercetare; alte rezervoare de gândire s-au creat (Internet Policy Institute); se lansează proiecte și centre de cercetare: Consortium for Research and Telecommunication Policy (Universitatea Georges Washington), Cyberspace Policy Institute, Harvard University Information Infrastructure Project, UCLA Online Institute for Cyberspace Law and Policy, University of Texas Telecommunications and Informations Policy Institute, Information Society Project Yale Law School, MIT Research Programm on Communication Policy, Carnegie Mellon Institute for Ecommerce etc.

Hard Power – dependentă și fondată pe capacități militare și economice a fost înlocuită cu **Soft Power** , ca nouă formulă a puterii; prin persuasiunea seducătoare se obțin aceleași sau mai multe rezultate decât prin forță; **îi faci și pe alții să adere la norme și la instituții care-i incită sau le induce comportamentul dorit.**

Coerciția trece pe planul secund, capacitatea de influențare face diferența pe o scenă internațională dominată de interdependența principalilor actori; SUA rămâne încă principal autor, compozitor și interpret în domeniul Internetului.

Economia globală rulează pe și prin informații; în prezentul devenit trecut, în SUA o familie din două este conectată la Internet, în Franța una din șase, în Africa una dintr-o mie (în special cei din marile orașe ale Africii de Sud) iar în **România** - potrivit datelor **Băncii Mondiale** - în ianuarie 1999, reveneau numai 7,42 persoane conectate la 10.000 de locuitori ; **după ce am ratat revoluția industrială și cea agrară astăzi ratăm revoluția numerică.**

În anul 1995, un raport al Departamentului de comerț al SUA semnală disparitățile crescătoare în accesul la Internet între bogați și săraci; actualizarea acestui raport în anul 1998 purta numele de “Digital divide” – fractura numerică.⁶

Apare astfel o nouă generație de excluși datorită fracturii digitale și a inegalităților de acces la noile TIC – tehnologii ale informației și comunicării.

Internetul produce o triplă excludere: geografică, națională și socială.

Potrivit statisticilor, în vara anului 2000 pe planetă se înregistrau 325 mil. internați (în funcție de sursă, numărul acestora este sensibil diferit).

⁶ Oliver Storch, La Fracture numerique, Fondation Robert Schuman, 2000.

Tabelul nr. 1
Repartizarea internauților pe zone și țări, în anul 2000

Zona / Țara	Numărul de internauți (milioane)	% în populația totală
America de Nord	137	42,2
Europa	83	25,5
Asia (fără Japonia și China)	29,7	9,1
Japonia	27	8,3
America Latină	13,3	4,1
China	12,3	9,8
Canada	12	3,7
Australia	5,6	1,7
India	4	1,2
Africa	1,15	0,4
TOTAL	325,05	100

Sursa : Oliver Stroch, op. cit. pg. 14

Mai în detaliu, SUA consemnează 117 mil. sau 36 % din totalul mondial, Canada 12 milioane și respectiv 4 %, zona Asia – Pacific însuma 69 mil. iar pentru 2003 se prevăd 200 de milioane; în Japonia, evoluția din anul 2000 a înscris un plus de 10 mil. de la 17 mil. în anul 1999 la 27 mil., iar pentru 2005 se prevăd 77 milioane; America Latină a crescut cu 136% în 18 luni iar pentru 2005 se estimează că va atinge peste 66 mil. ; India va spori în anul 2003 de la 4 la 23 mil. iar în Africa de Sud sunt peste 1 milion din cei 1,15 mil. pentru totalul continentului african.

În funcție de **rata de penetrare** a Internetului țările se grupau în anul 2000 astfel:

Tabelul nr. 2
Gruparea țărilor în funcție de rata de penetrare a Internetului, în anul 2000

nivel slab – sub 20 %	20 – 40 %	peste 40 %
Indonezia, Slovacia, Portugalia, Filipine, India, Ungaria, Thailanda, Polonia, Italia, Turcia, Spania, etc	Cehia, Malaezia, Franța, Marea Britanie, Germania, Belgia, Singapore, Japonia, Coreea, Taiwan	Hong Kong, Australia, Olanda, Danemarca, Norvegia, SUA, Suedia, Finlanda

SUA și Canada dețin împreună 5 % din populația mondială și 40 % din internauți iar Europa de Est și CSI acoperă 5,8 % din populație și numai 0,4 % din internauți – media mondială fiind de 2,4 %.

Fractura numerică urmărește 4 linii de demarcație: nivelul de viață, nivelul de educație, vârsta (fractura generațională) și poziționarea geografică.

Inegalitățile în accesul la informațiile prin internet țin de **accesul la o linie telefonică** (în 1999, 5 miliarde de persoane din cele aproape 6 miliarde nu dispuneau de o linie telefonică), **de prețul unui PC** (care în Bangladesh de pildă echivala cu 8 ani de salarii, în SUA cu o lună de salarii iar în România cu aproximativ 10-12 salarii medii nete); 30 % din internații britanici realizau în anul 1999 un salariu de peste 60.000 dolari pe an; în SUA salariul mediu anual al celor din net – economie este de 46.000 USD față de 28.000 USD salariul mediu anual național; **în România salariul mediu net național anual este de aproximativ 1.200 USD iar agricultorii probabil că nu obțin în România mai mult de 100 USD anual pe o persoană.**

În Franța, muncitorii (17 %) din populația totală nu reprezentau decât 7 % din numărul celor conectați la domiciliu.

În privința educației, 30% din utilizatorii mondiali aveau cel puțin o diplomă superioară (această cifră urcă la 60 % în China, 67 % în Mexic, 50 % în Regatul Unit și 70 % în Irlanda). Educația este o restricție ce acționează chiar înaintea resurselor financiare și a tehnologiei; **86,6 % din paginile WEB sunt în limba engleză, 2,4 % în franceză și 0,5 % în germană (5,4 mld. persoane de pe glob nu vorbesc însă engleza).**

Din punct de vedere geografic, foarte multe regiuni nu sunt considerate în prezent comercial – rentabile pentru operatorii din telecomunicațiile fixe și mobile.

Vârsta reprezintă și ea o "restricție": în Franța de pildă, grupele de vârstă cuprinse între 15 și 49 ani acopereau aproximativ 80 % din internați.

Având în vedere rămânerea în urmă a Europei comparativ cu SUA, se apreciază că Internetul este necesar să devină, la începutul mileniului trei, liantul și vectorul de creștere pentru comunitate, asemeni **rolului jucat de cărbune și oțel în nașterea și în dezvoltarea pieței unice** după anii '50 ai secolului trecut.

3. Locurile de muncă, productivitatea și coeziunea în societatea informațională

Alături de **politica agricolă, ocuparea, politica socială și societatea informațională reprezintă patruleterul de foc al Europei actuale și mai ales a celei de mâine.**

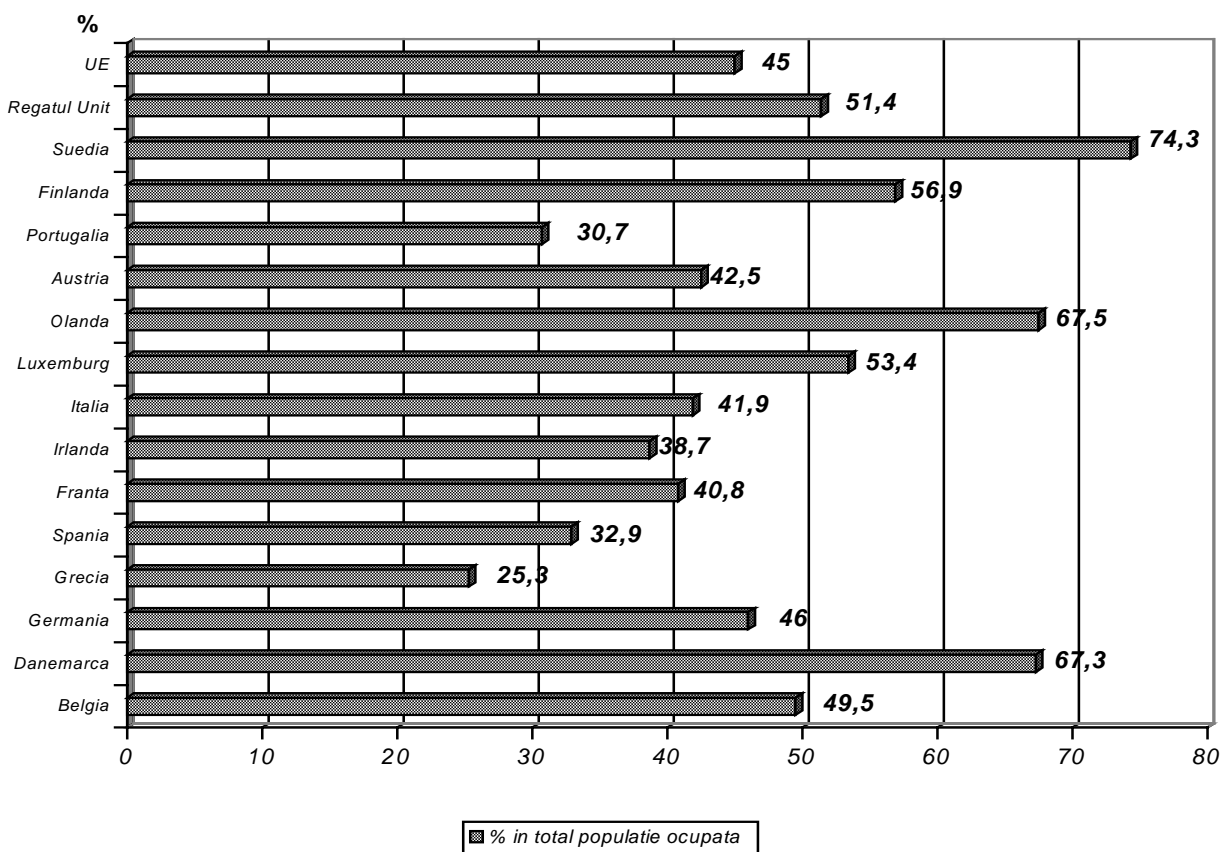
În ultimii 5 ani , creșterea numărului de locuri de muncă în sectoarele cheie ale societății informației, în particular în serviciile caracterizate prin mare intensitate a cunoștințelor (knowledge – intensive services) a fost dublă față de media europeană pentru toate sectoarele.⁷

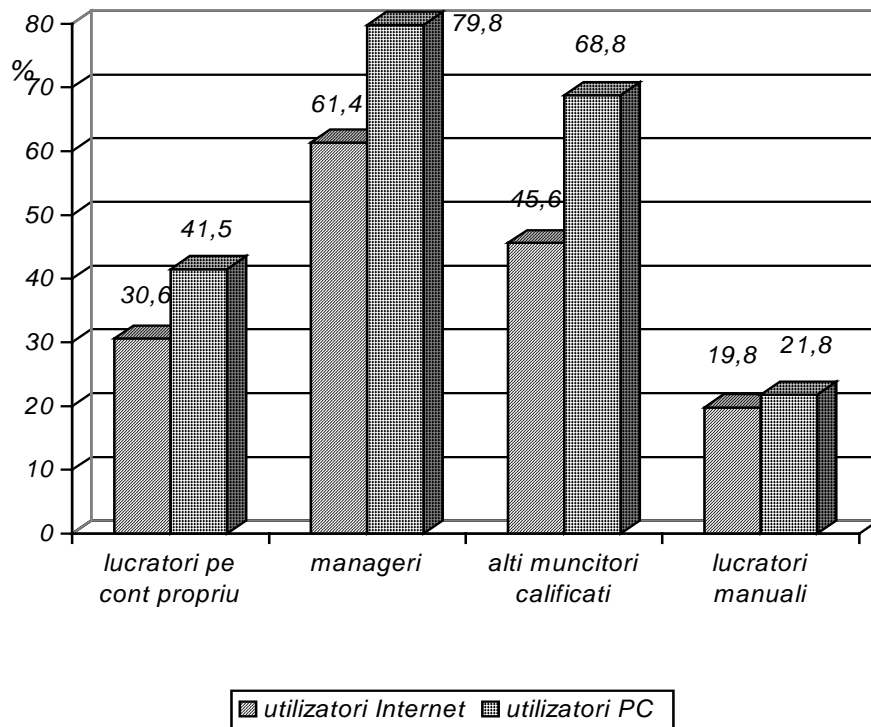
⁷ EU employment and social policy. 1999 – 2001; jobs, cohesion, productivity, European Commission, Luxemburg, 2001

Segmentul IS – information society – cuprinde domeniile producătoare de înaltă tehnologie și serviciile caracterizate prin mare intensitate a cunoștințelor (ex: serviciile de comunicații, software, serviciile în afaceri, servicii financiare, sociale și personale).

O anchetă recentă arată faptul că aproximativ jumătate din muncitorii din Europa (45 %) și aproximativ 3 / 4 din muncitorii calificați folosesc în mod curent un computer la locul de muncă. (Graficul nr.1a și 1b). În următorii ani , cunoștințele privind utilizarea calculatoarelor vor fi o condiție absolut necesară pentru garantarea unei ocupări durabile și a adaptabilității necesare.

Graficul nr. 1a Ponderea populației care utilizează un calculator la locul de muncă în total populație ocupată

Graficul nr. 1b Ponderea utilizatorilor de PC și Internet în total populație ocupată pe categorii de ocupații

Față de aceste date, **România (pe lângă faptul că statistica națională nu produce informații pentru comparațiile internaționale) ar încăpea în grafice cu cele peste 40 % persoane ocupate în agricultură și care lucrează cu sapa, cu alte unelte specifice secolelor 16 – 18, cel mult cu un cal de împrumut, obținând venituri de sub 1 dolar pe zi.**

Conform unui studiu recent realizat în industrie , **necesarul neacoperit de experți ICT** este de aproximativ 1,2 milioane și tinde să crească la 1,7 milioane până în 2003, dacă nu se întreprind măsuri urgente în acest sens.

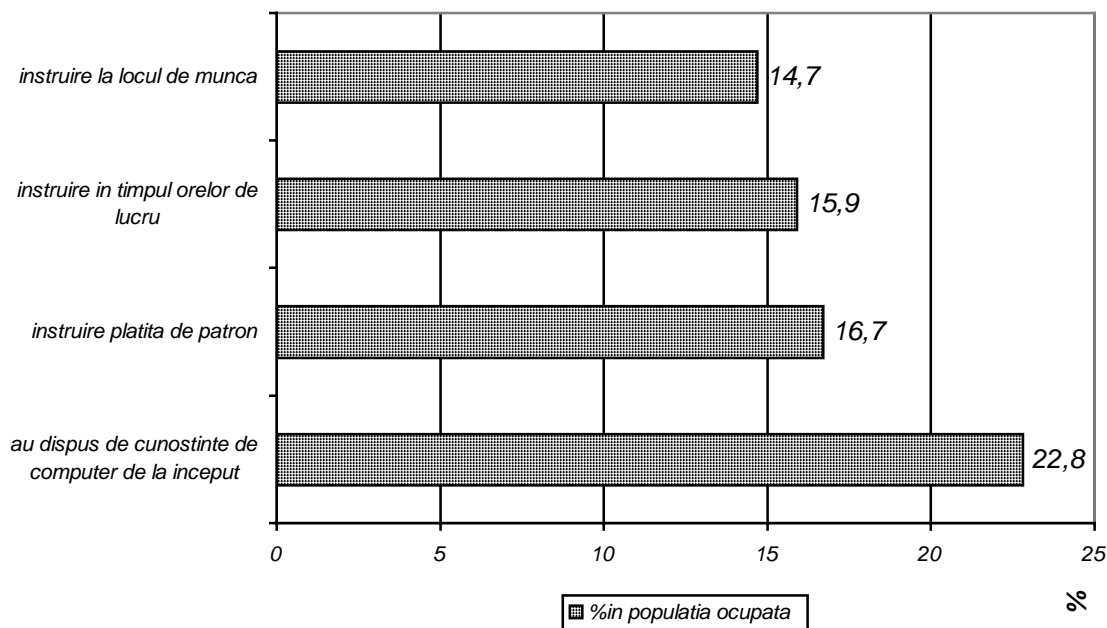
Dacă se cumulează cu necesarul neacoperit de **e – bussines experts**, necesarul de experți crește la 3,7 milioane. Cele mai mari creșteri ale decalajului necesar / existent se estimează că se vor înregistra în e – bussines și tehnologiile înrudite.

La nivelul cunoștințelor de bază, eforturile de instruire sunt descurajant de scăzute, comparativ cu gradul ridicat de utilizare a calculatoarelor la locul de muncă. În fapt , numai aproximativ 16 % din lucrători au obținut instruire ICT plătită de patronii firmelor pentru care lucrează (Graficul nr. 2).

Această provocare pentru ocupare este la originea răspunsului politicii Uniunii Europene la conceptul de economie a cunoașterii (knowledge – based economy) lansat la Summitul de la Lisabona și care pornește de la recomandările incluse în studiul intitulat: Strategies for jobs in the information society realizat de Comisie în anul 2000. De atunci adaptarea la exigențele

societății informației a fost iterată ca obiectiv major în cadrul liniilor directoare ale strategiei de ocupare europene.

Graficul nr.2 Persoanele care dispun de cunoștințe de utilizator al computerului în UE

Sursa: Eurobarometer, Nov. 2000.

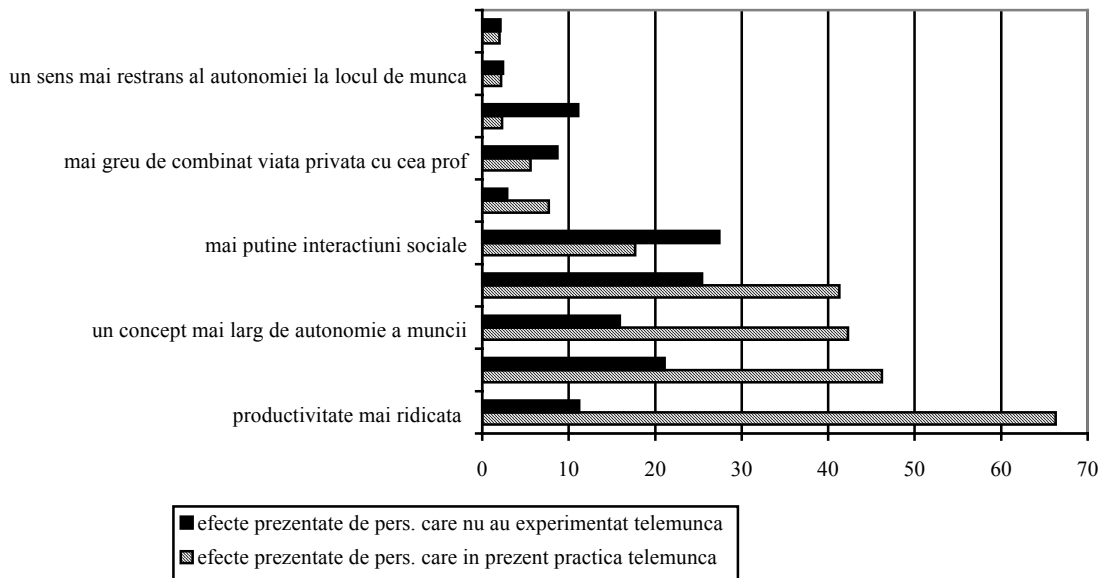
Locurile de muncă și cunoștințele în domeniul calculatoarelor sunt de asemenea o prioritate majoră a planului de acțiune e – Europa, a viitoarei hărți UE a unei societăți informaționale pentru toți în 2002.

Elementele cheie:

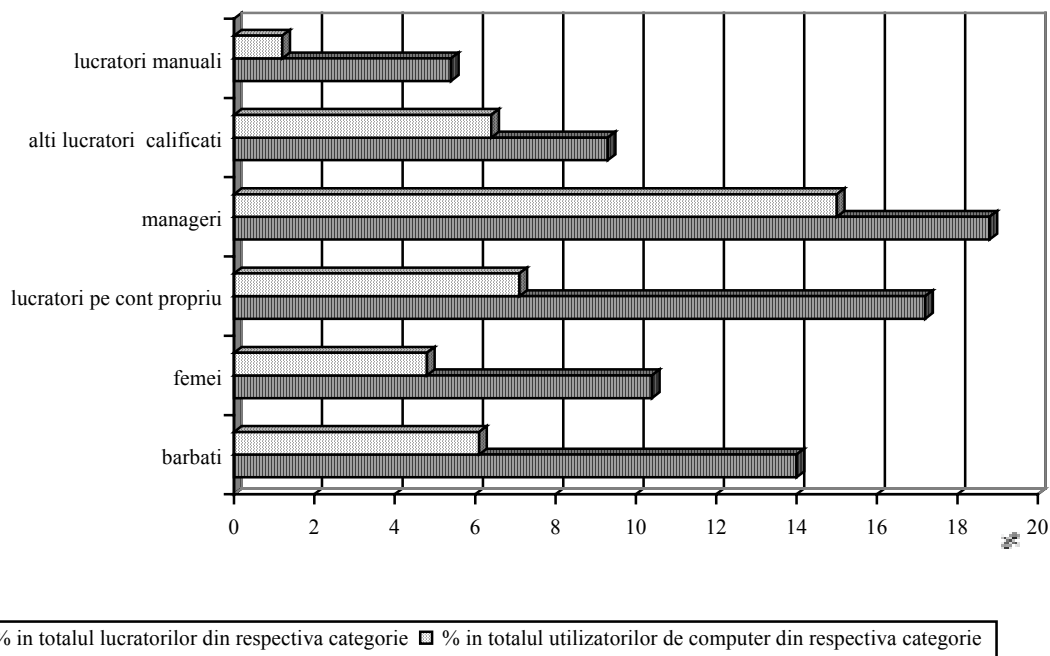
- preocuparea majoră este tânăru. Liderii UE și-au propus să doteze toate școlile cu acces la Internet și sursele multimedia până la sfârșitul anului 2001, și să instruiască toți profesorii să le utilizeze până la sfârșitul lui 2002. Comisia sprijină eforturile naționale prin inițiative e – Learning, care urmăresc introducerea de echipamente ICT în școli, integrarea noilor tehnologii la toate nivelele de învățământ, îmbunătățirea serviciilor multimedia, crearea de rețele de cunoștințe;
- pentru a micșora deficitul existent la nivelul experților, se urmărește creșterea numărului de centre și cursuri ICT în 2002. Programele trebuie să corespundă cererilor formulate de industrie și este necesar să se introducă și să se valorifice potențialul cursurilor de reconversie. Promovarea atractivității profesiunilor ITC pentru femei este de asemenea esențială, ele fiind încă foarte slab reprezentate în acest domeniu;
- oricum schimbarea este foarte complexă: odată ce se recunoaște că deprinderea cunoștințelor de computer este esențială pentru durabilitatea și adaptabilitatea ocupării, aceasta trebuie să devină un obiectiv esențial al instruirii pe întreaga perioadă a vieții. Liniile directoare ale politicii de ocupare din 2001 **solicită partenerii sociali să facă tot ceea ce este necesar pentru a asigura șansa tuturor lucrătorilor de a avea acces la formarea pentru societatea informațională până în 2003.** Introducerea unei Diplome

europene în domeniul cunoștințelor de bază digitale recunoscută în întreaga Europă poate fi o cale de stimulare pentru calificarea în acest domeniu. Pentru a atinge aceste obiective, cele mai multe state membre promovează **carnetul european de conducere a computerelor** (European computer driving licence –ECDL);

● câștigurile de productivitate într-o economie bazată pe cunoștințe depind de schimbarea modului de organizare a muncii către un nivel mai ridicat al cunoștințelor și către o flexibilitate mai ridicată cerută de noile tehnologii. Creșterea oportunităților pentru **telemuncă** (telework) este una din condițiile promițătoare și în acest context Comisia a consultat partenerii sociali în scopul asigurării condițiilor pentru o rețea de telemuncă la nivel european. (Graficul nr. 3a și b)

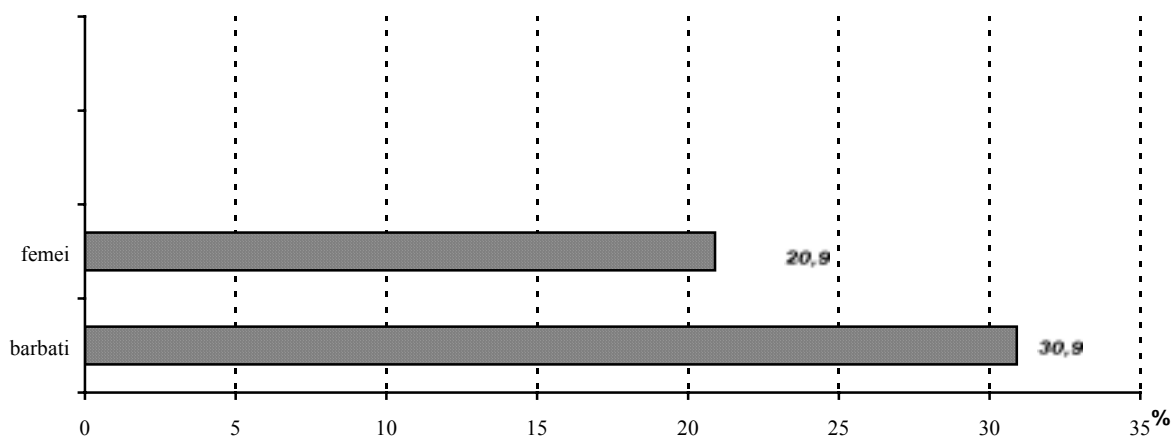
Graficul nr.3a Efectele telemuncii asupra vieții oamenilor: experiențe și așteptări, în UE

Graficul nr. 3b Ponderea tele-lucrătorilor în populația ocupată pe sexe și categorii de ocupații (media la nivelul UE)

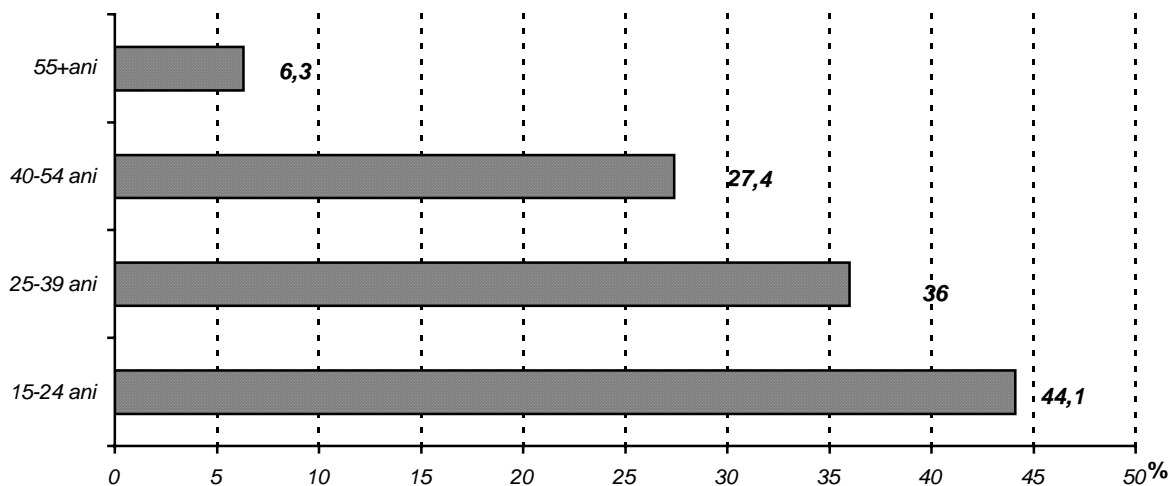
Valorificarea oportunităților oferite de cunoștințele digitale trebuie să aibă în vedere **prevenirea unor segmentări și disparități din acest punct de vedere**. În prezent există încă un decalaj important de acces între statele membre, între sexe, grupe de vârstă, nivele ale veniturilor, ocupării și ale educației. (Graficul nr.4)

Graficul nr. 4 Decalaje privind accesul la Internet pe sexe, grupe de vârstă și nivele ale veniturilor - UE
A Ponderea utilizatorilor de Internet pe sexe

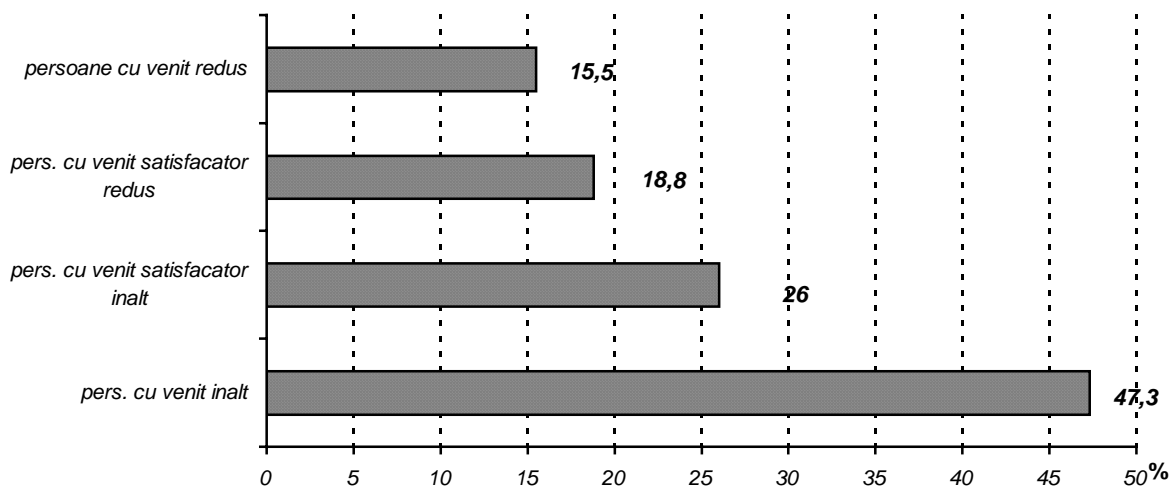
Graficul nr. 4 Decalaje privind accesul la Internet pe sexe, grupe de vârstă și nivele ale veniturilor - UE

B. Ponderea utilizatorilor de Internet pe grupe de vârstă

Graficul nr. 4 Decalaje privind accesul la Internet pe sexe, grupe de vârstă și nivele ale veniturilor - UE

C. Ponderea utilizatorilor de Internet în funcție de nivelul venitului

Ca urmare a acestor constatări grupurile dezavantajate sunt încurajate să beneficieze de efectele pozitive ale societății informaționale în maniere care să corespundă necesităților specifice lor. (asigurarea accesului la instruire, a accesului public la Internet și la serviciile on line). **Prevenirea decalajelor din acest punct de vedere este un obiectiv major al noii strategii a UE de coeziune socială.**

Evoluțiile spectaculoase în domeniul societății informaționale au impus noul concept de telemuncă (telework) și au fost promovate principii de drept pentru subiecți (Caseta nr. 1).

Caseta nr. 1

PRINCIPIILE GENERALE ÎN DOMENIUL TELEMUNCII

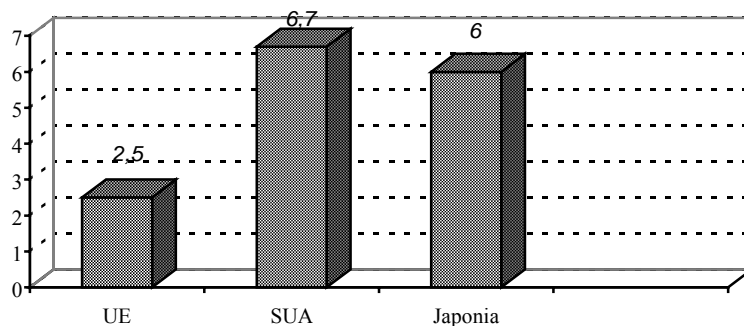
Zone acoperite în cel de-al doilea stadiu al consultărilor partenerilor sociali în domeniul modernizării și îmbunătățirii relațiilor de muncă, cu subiectul: extinderea telemuncii într-o manieră benefică atât din punct de vedere al rezultatelor cât și din punct de vedere al lucrătorilor

Natura voluntară a telemuncii și posibilitatea de a se retrage din acest domeniu;
Garantarea statutului de angajat;
Garantarea tratamentului egal;
Informarea curentă a telelucrătorilor;
Acoperirea costurilor implicate;
Garantarea unei instruiți specifice;
Protecție în domeniul sănătății și siguranței;
Timpul de lucru;
Protejarea datelor persoanele și private;
Contactul cu firma;
Drepturile colective;
Accesul la telemuncă.

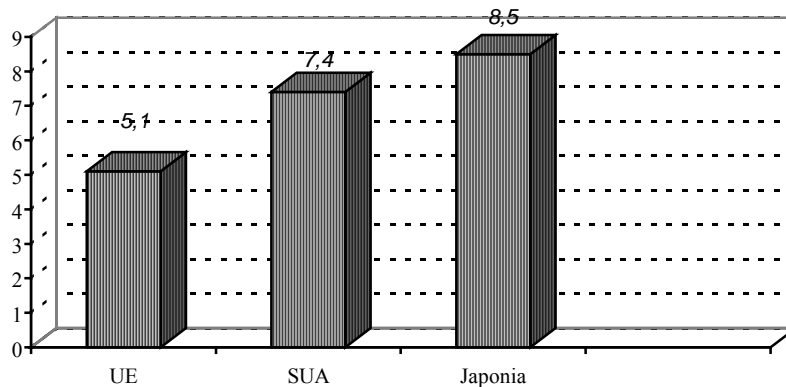
În fine, o preocupare tot mai accentuată în ultimii ani, rezultat al intrării în societatea informațională, o reprezintă cercetarea științifică și serviciile adiacente.

Uniunea Europeană dispune de un număr redus de cercetători comparativ cu SUA și Japonia iar întreprinderile europene ocupă mai puțini cercetători decât cele americane sau japoneze. (Graficul nr.5 și nr. 6)

Graficul nr.5 Numărul de cercetători din întreprinderi la 1000 de activi, în anul 1997

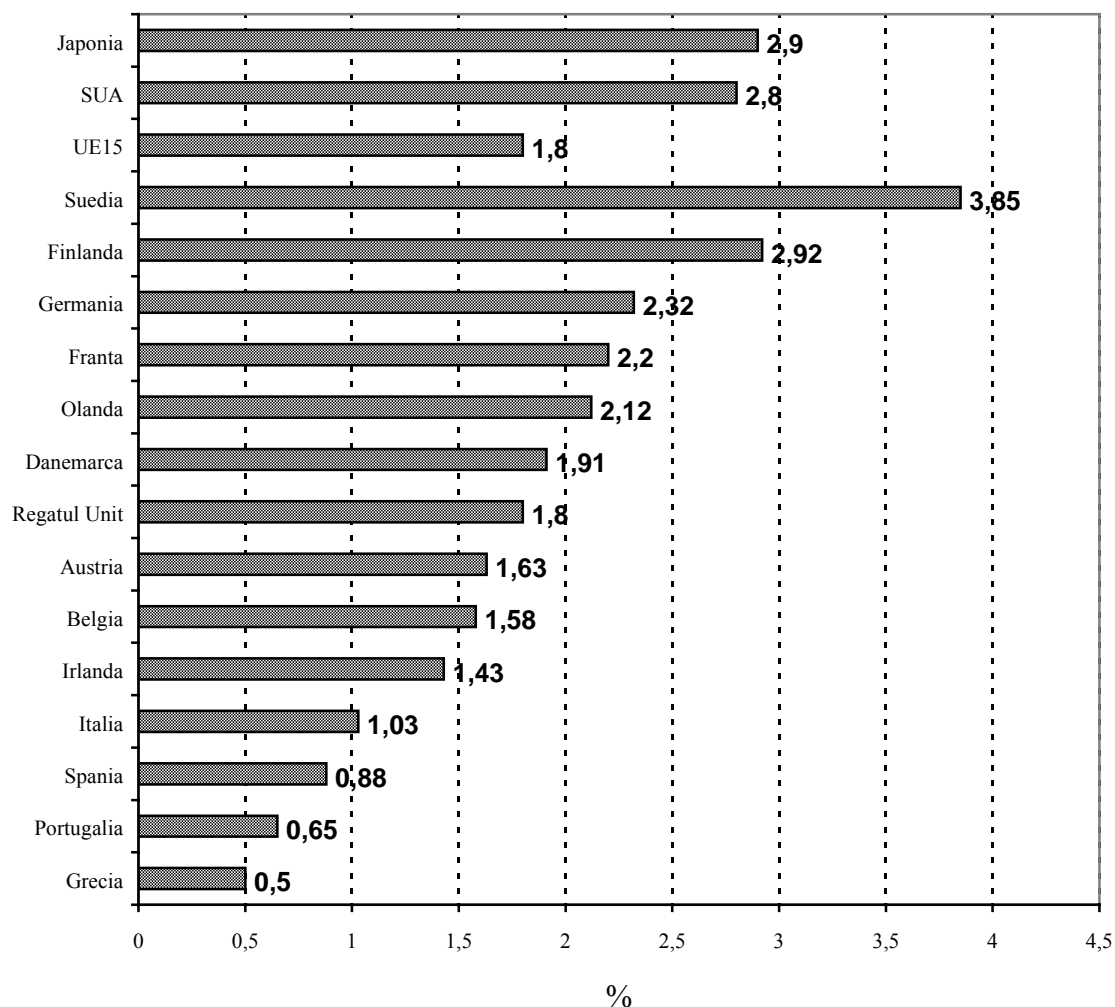

Graficul nr.6 Numărul de cercetători la 1000 activi, în anul 1997 sau anul cel mai recent

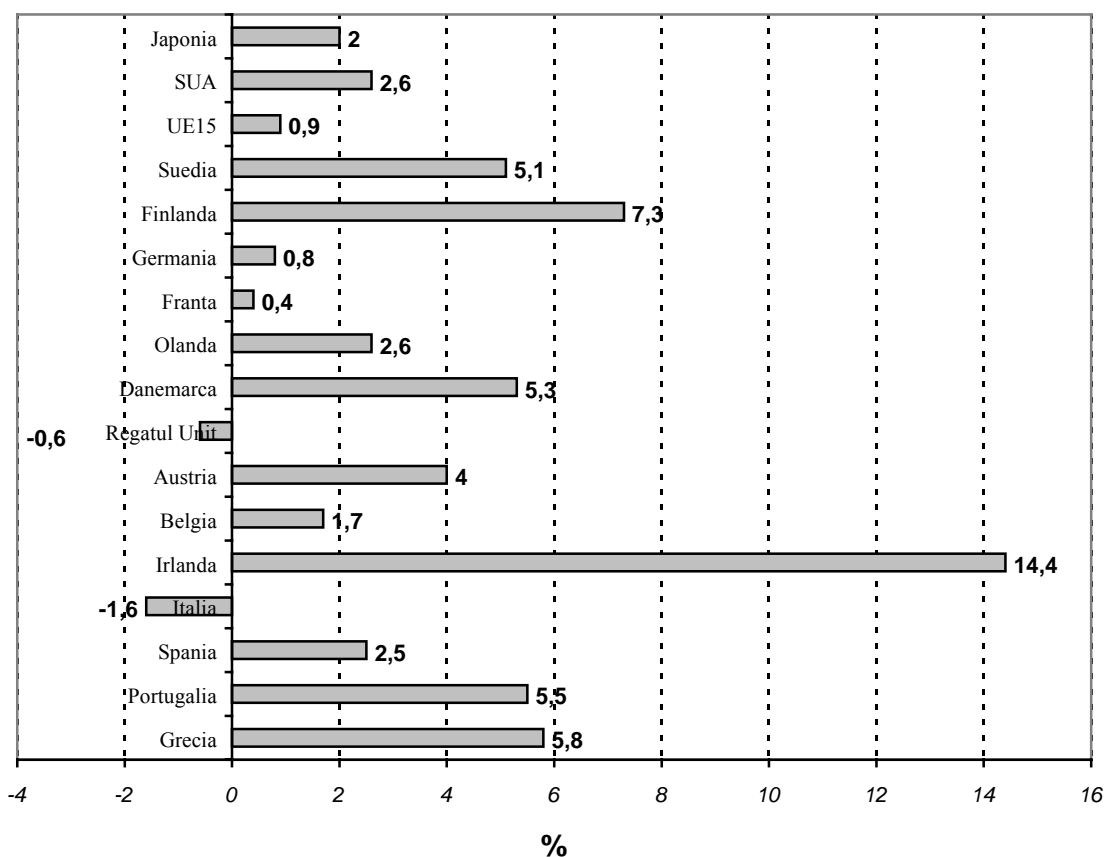

Nivelul investițiilor în R&D evoluează foarte variat în rândul statelor membre ale Uniunii, atât ca pondere în PIB cât și ca sumă absolută. În cursul ultimilor ani în țările în care nivelul investițiilor era mai ridicat s-a înregistrat o creștere a efortului pentru cercetare. (Graficul nr.7 și nr.8).

Graficul nr. 7 Ponderea cheltuielilor pentru R & D în PIB în UE, SUA și Japonia – 1998 sau cel mai recent an disponibil

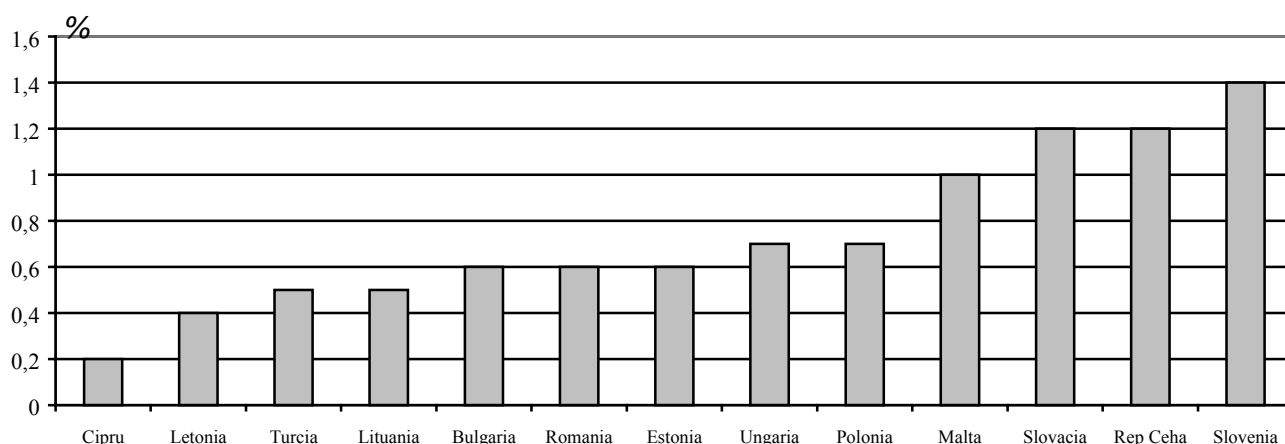

Graficul nr.8 Evoluția cheltuielilor totale pentru R&D în statele membre UE în perioada 1990-1998-rata de creștere reală a acestora

Nivelul ponderii cheltuielilor pentru R&D în PIB în țările candidate și în special în România este net inferior mediei la nivelul UE (Graficul nr. 9)

Graficul nr.9 Ponderea cheltuielilor cu R&D în țările candidate – 1998 sau cel mai recent an disponibil

4. Scurte concluzii pentru competitivitatea economiei naționale

Așa cum am afirmat anterior datele referitoare la utilizarea "uneltelor" specifice societății informaționale diferă uneori în proporții însemnate de la o sursă la alta.

Pentru accesul la PC și Internet, rapoartele Băncii Mondiale oferă următoarea imagine: în anul 1996, **numărul de computere personale la 1000 de locuitori** a fost de 50 media mondială, 224 pentru țările cu venit înalt și **5,3 pentru România; accesul la Internet** la 10000 de locuitori a evoluat din 1997 până în 1999 astfel: de la 34,75 la 75,22 media mondială; de la 203,5 la 470,1 pentru țările cu venit înalt și **de la 2,66 la 7,42/ 10.000 pentru România**. Decalajul consemnat la computere între România și media mondială a fost în ultimul an (1997) de 1: 6,6 iar față de țările cu venit înalt de 1: 30; **pentru accesul la Internet** discrepanțele consemnau în 1999 valori de 1:10 față de media mondială și 1 : 63,4 în raport cu țările cu venit înalt.⁸

Consecințele acestor decalaje pot să fie extrem de nefavorabile pentru **România**, țară în care **nivelul veniturilor este întârziat cu cel puțin o jumătate de secol față de statele comunitare**.

- Sărăcia și precaritatea veniturilor combinate cu nevoile țărilor occidentale de tineri cunoscători în domeniul TIC pe de o parte, dar și cu posibilitățile recente de acces la vize de intrare în spațiul comunitar, pot provoca o hemoragie a celor mai dinamice și mai bine pregătite cadre din România. Politicile locale la ora Internetului par o farsă; o administrație însoțită și fondată pe politici de proximitate - locale, regionale și naționale poate să rămână numai vorbe fără acoperire.
- De peste un deceniu programele noastre de guvernare au făcut fixații pe probleme de privatizare, restructurare, macrostabilizare și integrare europeană iar decalajele au sporit la cote aberante; structurile economice s-au deteriorat dramatic, subzistența este tot mai apăsătoare iar noi tindem să ne ocupăm numai de acel obsedant 3,5 % deficit bugetar în PIB și de macrostabilizare.

Vălul negru așternut pe privirea strategică spre societatea informațională este și a fost îngroșat permanent de respectivele politici care apar ca o diversiune, ca un drum nu neapărat greșit dar care ne-a determinat să nu observăm adevăratele schimbări câștigătoare care se produc pe terenul competitivității prin noua economie.

Cele trei componente ale **competitivității globale** sunt: **inovația, flexibilitatea și anticiparea** (inclusiv analiza riscului economic, social și politic pe care îl conțin politicile și strategiile decuplate sau care ne decuplează de tendințele favorabile ale creșterii și dezvoltării).

- Competitivitatea economiei naționale va fi dependentă de alte trei comandamente majore: **resorbția suprapopulației agrare ca principal factor generator de sărăcie, de venituri și valori adăugate reduse și pentru care, inovarea, flexibilitatea și anticiparea nu pot deveni reguli ale jocului; crearea condițiilor necesare menținerii tinerilor bine educați și formați în țară și dezvoltarea și implementarea infrastructurilor și a**

⁸ World Development Report, World Bank, 1998/1999 și 2000, anexe statistice.

structurilor societății cunoașterii, fondată pe tehnologii de comunicare și pe informații.

Toate aceste trei direcții de strategie sunt interdependente dar atâta timp cât în lumea dezvoltată **40-50 % dintre cei ce lucrează se folosesc astăzi de computere și de rețele informaționale globale, iar în România tot atâția nu au altă șansă decât să-și conserve subzistența prin agricultură, competitivitatea și suprapopulația din acest sector devin factori fundamentali ai menținerii și creșterii decalajelor economice, ai autoexcluserii naționale.**